

ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО ШКОЛЯРА ЗА ДОПОМОГОЮ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ЕКСПРЕСИВНОЇ ВИРАЗНОСТІ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ

У статті представлені елементи роботи з дітьми 5-6 класів. При використанні на уроках куклотерапії у дітей покращуються комунікативні навички, зникає напруга, тривожність, діти стають більш відкритими, впевненими, вільно висловлюють свої думки.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, навчальне навантаження, розвиток комунікативних навичок, здоровий розвиток, лялькотерапія, інсценізація, рольова гра, театральна постановка.

В статье представлены элементы работы с детьми 5-6 классов. При использовании на уроках куклотерапии у детей улучшаются коммуникативные навыки, исчезает напряжение, тревожность, дети становятся более открытыми, уверенными, свободно высказывают свои мысли.

Ключевые слова: здоровьесберегающие технологии, учебная нагрузка, развитие коммуникативных навыков, здоровое развитие, куклотерапия, инсценизация, ролевая игра, театральная постановка.

In the article the element of psychology-pedagogical techniques direct and indirect influence on the specifics of emotional maturity of the pupils during the Ukrainian lessons is presented. The author brings that under the condition of introduction such kind of work for the children of the 5 or 6 forms the communicative habits, are improved disappears the effort, the uneasy. The children become frank and sure, they express their ideas free. With a help of expressive psychological techniques the children take the new impressions and social experience.

Keywords: health saving up technologies, an academic load, development of the communicative skills, healthy development, art-therapy, doll therapy, role game, theatrical performance.

Здоров'язберігаючі технології на уроках української мови та літератури – завдання особливої важливості для викладачів. Завдання нашої школи полягає у тому, щоб допомогти кожному учневі розвинути свої здатності, допомогти збереженню й зміцненню здоров'я дитини, тобто здійснювати особистісно-орієнтований підхід при навчанні й вихованні.

На уроках української мови та літератури, насамперед, створюються умови для здорового розвитку дітей:

1. Дотримуються фізіологічні основи навчально-виховного режиму (ураховується час працездатності, стомлюваність, навчальне навантаження, проводяться фізкультхвилинки).

2. Виробляється гігієнічна оцінка умов і технологій навчання (повітряно-тепловий, світловий режим, режим й організація навчально-виховного процесу).

3. Формується здоровий спосіб життя.

Обов'язковою умовою проведення всіх уроків є заходи щодо профілактики стомлення, порушення постави, зору (фізкультхвилинки, гімнастика для очей). Навчальне навантаження відповідає санітарно-гігієнічним нормам і учителі-філологи неухильно їх виконують. Суворо обмежений обсяг домашніх завдань.

Введення й закріплення відбувається в ігровій формі з використанням руху. При вивченні й драматизації діалогів діти активно використовують рухи, тобто вони не просто розповідають діалоги, а й показують їх. Використання в практиці роботи рухливих ігор сприяє розвитку комунікативних навичок, що вчать руховій активності, концентрації уваги, уваги, а також пізнавальним й мовленнєвим здібностям. Елементи інсценізації, драматизації на уроках, а також підготовка театральних постановок є прекрасним засобом зняття психоемоційної напруги.

Тому сьогодні актуальним є питання розробки нових технологій утворення, виховання й розвитку особистості, яка навчається, що відповідає сучасним соціальним, економічним, моральним й освітнім технологіям.

Практика свідчить, що існуючий розрив між інтелектуальними можливостями школярів, їхніми інтересами й тим, що вони в дійсності можуть висловити рідною мовою, поступово руйнує мотивацію, що підтримувалася на початку новизною предмета, прагненням, готовністю й бажанням навчитися спілкуватися рідною мовою.

Одним з можливих шляхів подолання цих недоліків може стати розвиток комунікативності школярів молодшого підліткового віку при навчанні української мови на основі казки, її читання, аналіз, створення та драматизації, створення відповідних умов і розробки різних методів з урахуванням діяльнісно-рольової основи, системності в навчанні. Комунікативність припускає мовну спрямованість навчального процесу. Мовна спрямованість навчального процесу буде можливою лише при наявності мовномислячої активності учнів, що головним чином характеризує діяльність школяра [7].

Аналіз методичної літератури показує, що питанням вивчення казок у школі зараз приділяється велика увага. У журналах все більше з'являється методичних рекомендацій, присвячених вивченню лінгвістичних казок у школі. Тим часом питання про навчання дітей умінню складати, аналізувати, драматизувати лінгвістичні казки в методичній літературі розроблено недостатньо. Найчастіше казки використовуються для творчого розповідання (Е.А. Флеріна, П.Г. Воробйов, О.С. Ушакова та ін.), інсценування (В.К. Мовсесян та ін.), ігор (В.В. Білоусов, Л.С. Топольницька, та ін.), які також є засобом розвитку мови учнів, але казки володіють й іншими можливостями. Казку можна зробити засобом розвитку літературно-творчих здібностей учнів і тим самим –

розвитку мови в процесі індивідуально-групової роботи. Не зважаючи на те, що про значення казок для розвитку особистості дитини написано дуже багато (К.Д. Ушинський, М.А. Рибникова, В.А. Сухомлинський та ін.), в основі питання про те, як підтримати інтерес дітей, залучаючи їх до створення своїх казок, не був предметом спеціального дослідження.

Інсценування казки за допомогою АРТ – терапевтичного методу лялькотерапії. Роль ляльки вбачається у діалозі, у якому відбувається «заміна» реального контакту з людиною, опосередковано через ляльку, а іноді сама лялька виступає в ролі персоніфікованого персонажа чи суб'єкта. Такий підхід розкриває значущість емоційних контактів для дітей і показує велику роль ляльок у розвитку емоційної сфери особистості дитини. Під час уроку лялька для дитини виступає як іграшка, яку можна перетворити на героя казки. Вчитель учить дитину сприймати ляльку як об'єкт для емоційного спілкування. Лялька має особливе значення для емоційного та морального розвитку дітей. Дитина в ляльку вкладає почуття, зазвичай властиві їй самій. На психологічному рівні ляльки багато в чому сприяють і допомагають направляти та коригувати особистісно-орієнтований розвиток, рятуючи дитину від стресу, фобій [8].

Під час уроку можна використовувати декілька видів ляльок:

– ляльки –маріонетки; – пальчикові ляльки; – петрушечні ляльки; – тіньові ляльки; – ляльки-рукавички (лялька із тканини з пришитою на спині рукавичкою-джерельцем).

Лялька, виготовлена своїми руками, стає «рідною», процеси ідентифікації та проектування проходять глибше, яскравіше, повніше. Будь-яке виготовлення ляльки – свого роду медитація.

Разом з лялькою дитина дорослішає, переживає події власного й чужого життя в усіх його виявах. Так і з літературним героєм, який втілюється в ляльку, дитина вступає в діалог, де реально змінюється на уявне. Лялька виступає в ролі персоніфікованого персонажа чи суб'єкта, яка на психологічному рівні корегує особистісно-орієнтований розвиток, рятуючи дитину від стресу та фобій. Такий прийом розвиває емоційний стан дитини і допомагає у розвитку емоційної сфери особистості дитини. Таким чином, перехід знань у внутрішній світ особистості неможливий без їх емоційного переживання, суб'єктивного осмислення. Лише у стані активного співпереживання герою, емоційного відгуку учень може оцінити, зрозуміти, відчути, приєднатися до пропонованих цінностей, життєвих сенсів, зробити їх органічною частиною своєї свідомості.

Для сучасної дитини лялька – насамперед чудова іграшка, яку можна перетворити на літературного героя. Для вчителя ж це є засобом оживлення літературного героя, його переживань та бажань. Маніпулюючи героєм – лялькою, дитина несвідомо ділиться своїм особистим, розповідаючи від імені ляльки про її переживання, тим самим пропускає емоції через себе. Про дитину можна скласти свої уявлення: про її

цінності, захоплення, стосунки з однолітками. Для вчителя лялька – можливість коректного непрямого виховного моменту, який не сприймається учнем як повчання і не викликає протесту.

За допомогою лялькотерапії вчитель може розв'язати певне коло проблем: оживлення літературного персонажа, розуміння його вчинків, розвиток комунікативних навичок, розв'язання внутрішніх конфліктів, профілактика та коригування страхів дитини, розвиток мовлення.

Техніка з використанням паперових пальчикових ляльок легка у виконанні. На паперових конусах, підготовлених заздалегідь, дітям необхідно за декілька хвилин намалювати певного літературного героя кольоровими олівцями. Як відомо кольори мають терапевтичний ефект. Це є делікатна можливість спостереження за дитиною, його настроєм, емоційним станом, ставленням до героя (червоний – захоплення, оранжевий – радісний, жовтий – приємний, зелений – спокійний, врівноважений, блакитний – сумний, фіолетовий – тривожний, чорний – у край незадоволення).

Художня майстерність не є критерієм оцінювання. Дуже важливий є сам процес створення ляльки. Під час її виготовлення у дітей розвивається уява, фантазія, здатність тонко відчувати літературного героя та зрозуміти, що з ним відбувається у певному епізоді твору. Працюючи над створенням ляльки, учні «вмикають» механізм проєкції, ідентифікацію або заміщення, що дозволяє дитині відверто показати свої почуття, свій емоційний стан. Сприймання інформації у стані емоційного комфорту (або навіть підйому) стає більш багатим, об'ємним, вражаючим.

Висновки. Казка відома дітям з дошкільних років. Її привабливість – у сюжетності, таємничості, фантастичності. Діти з захопленням подорожують у королівство «Синтаксису», з любов'ю готують маскарадні костюми для Іменника і Присудка, з інтересом відтворюють поведінку улюблених казкових персонажів. Умовність казки підлітки молодшого шкільного віку самі відчують, вона їм подобається і діти із задоволенням перевертлюються у казкових героїв. Тому уроки рідної мови проходять у захоплюючій ігровій формі й образному контексті зрозумілих дитині ситуацій. Запропонована нами методика допомагає вчителю залучити всіх дітей до діалогу, вчить аналізувати усне мовлення, застосовувати граматичні правила.

Дослідження підтверджує продуктивність комплексного порівняльного вивчення функціонально еквівалентних систем мови, у нашому випадку казки, як основи для розширення лексичного запасу школяра, розвиток його комунікативності, уяви й драматизації її на уроках української мови з учнями 5-6 –х класів. Формування комунікативних якостей молодших школярів з урахуванням сценічних умінь показує, що володіння ними відіграє значну роль у поведінці школярів у взаємодії зі своїми однолітками, учителями, батьками. Формуванню цих умінь варто приділяти особливу увагу. Матеріали дослідження показують також, що,

батьки активно залучаються до педагогічного процесу, що дуже важливо для перших самостійних кроків у середній ланці в період адаптації.

Реалізація завдань відбувається через активізацію символотворчої функції психіки учнів, її динамічних характеристик, внутрішнього ресурсу особистості до саморозвитку. Розроблені методичні рекомендації є комплексом психолого-педагогічних технік і прямого, і опосередкованого впливу на особливості емоційної зрілості молодших підлітків. У дітей покращуються комунікативні навички, зникає напруга, тривожність, вони стають більш відвертими, впевненими, вільно висловлюють свої думки. За допомогою казки діти одержують нові враження, соціальний досвід, поводять себе не так, як від них вимагають, а так, як їм хочеться.

Отже, на уроках рідної мови з використанням методів арт-терапії учні 5-6 класів отримують не тільки знання рідної мови, а і знання для розпізнання своїх емоцій та відчуттів, діти можуть відчувати емоційний стан іншої людини та сприяти доброзичливим стосункам один з одним, а це гарантує загальне психічне оздоровлення дітей молодшого підліткового віку.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2010 р.

М. В. Размолодчикова, А. О. Рябовол
*бакалавр педагогічного факультету;
бакалавр педагогічного факультету,
Криворізький ДПУ*

УТВЕРЖДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті автор висвітлює актуальну проблему збереження здоров'я, яке є запорукою розвитку гармонійної особистості та професійних якостей майбутніх вчителів початкових класів.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, компетентність.

В статье автор описывает актуальную проблему сохранения здоровья, которое является залогом развития гармоничной личности и профессиональных качеств будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: здоровье, здоровый образ жизни, компетентность.

In the article an author describes the issue of the day of maintenance of health which is the mortgage of development of harmonious personality and professional qualities of future teachers of initial classes.

Keywords: health, healthy way of life, competence.

Здоровий спосіб життя – надійний, діяльний спосіб збереження і зміцнення здоров'я. Відомо, що здоров'я потрібно берегти змолоду, тому і основним завданням у вихованні є дбайливе ставлення до свого здоров'я, формування здорового способу життя.

Проблема збереження і зміцнення здоров'я населення, й особливо